

تدوین مدل پیش‌بینی انسجام خود در زنان سالمند بر اساس سرمایه‌های روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک شده و احساس تنهایی با نقش میانجی نیرومندی ایگو*

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۰/۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۲/۵

الهام نعیم آبادی^۱، افسانه بوستان^۲، سیمین دخت رضاخانی^۳

مقاله پژوهشی

چکیده مبسوط

مقدمه: سالمندی یکی از مراحل مهم تحول انسان است که با تغییرات جسمانی، روان‌شناختی و اجتماعی متعددی همراه است. زنان سالمند، به‌ویژه در جوامع شهری، ممکن است در معرض مجموعه‌ای از تغییرات و فشارهای مرتبط با افزایش سن، کاهش برخی نقش‌های اجتماعی، تغییر روابط خانوادگی، بازنشستگی، کاهش شبکه‌های ارتباطی و تجربه فقدان قرار گیرند. از این‌رو، شناسایی عوامل روان‌شناختی و اجتماعی مؤثر بر سازگاری آنان اهمیت ویژه‌ای دارد.

یکی از مفاهیم مهم در تبیین سلامت روان سالمندان، انسجام خود است. انسجام خود به احساس ثبات، یکپارچگی و تداوم فرد نسبت به خویشتن و توانایی او برای حفظ سازمان‌یافتگی روانی در مواجهه با تغییرات و چالش‌های زندگی اشاره دارد. در این میان، سرمایه‌های روان‌شناختی به عنوان یکی از منابع مثبت روان‌شناختی شامل خودکارآمدی، امید، خوش‌بینی و تاب‌آوری، می‌توانند نقش مهمی در مواجهه سازنده افراد با چالش‌های زندگی ایفا کنند. همچنین حمایت اجتماعی ادراک‌شده، یعنی ادراک فرد از میزان حمایت و مراقبتی که از سوی خانواده، دوستان و جامعه دریافت می‌کند، از عوامل مهم مرتبط با سلامت روان و سازگاری سالمندان است. در مقابل، احساس تنهایی، یکی از عوامل تهدیدکننده سلامت روان سالمندان محسوب می‌شود. در کنار این متغیرها، نیرومندی ایگو، به عنوان توانایی فرد برای سازگاری با تقاضاهای درونی و بیرونی، تنظیم هیجانات، حفظ کنترل و مقابله با فشارهای زندگی، می‌تواند در نحوه اثرگذاری منابع روان‌شناختی و اجتماعی بر انسجام خود نقش داشته باشد.

بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف تدوین مدل پیش‌بینی انسجام خود در زنان سالمند بر اساس سرمایه‌های روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک‌شده و احساس تنهایی با نقش میانجی نیرومندی ایگو انجام شد. سؤال اصلی پژوهش این بود که آیا سرمایه‌های روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک‌شده و احساس تنهایی می‌توانند با میانجی‌گری نیرومندی ایگو، انسجام خود زنان سالمند را پیش‌بینی کنند؟

روش: پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی - همبستگی و از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش را زنان سالمند ۶۰ سال و بالاتر با حداقل تحصیلات سوم راهنمایی تشکیل دادند که در شش ماهه نخست

*این مقاله برگرفته از پایان نامه دکتری نویسنده اول است.

۱ دانشجوی دکتری مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران. elham.naeimabadi@iau.ac.ir

۲ استادیار گروه مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.

*نویسنده مسئول Afsaneh.boostan@iau.ac.ir

۳ دانشیار گروه مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران. rezakhani.sd@gmail.com

سال ۱۴۰۳ به خانه‌های سلامت شهر تهران مراجعه کرده بودند. با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس، تعداد ۲۲۰ نفر از زنان سالمند به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند.

پس از هماهنگی‌های لازم با اداره کل سلامت شهرداری تهران، لینک پرسش‌نامه‌ها در شبکه‌های اجتماعی و کانال‌های مرتبط با سالمندان منتشر شد. معیارهای ورود به پژوهش شامل داشتن حداقل تحصیلات سوم راهنمایی، سن ۶۰ سال و بالاتر، سکونت در شهر تهران و عضویت فعال در کانون سالمندان در نیمه نخست سال ۱۴۰۳ بود.

برای گردآوری داده‌ها از پنج ابزار استفاده شد. نخست، پرسش‌نامه ۱۳ سؤالی حس انسجام آتونوفسکی، دوم، پرسش‌نامه ۲۴ سؤالی سرمایه روان‌شناختی لوتانز، سوم، مقیاس چندبعدی حمایت اجتماعی ادراک‌شده زیمت و همکاران، چهارم، مقیاس تجدیدنظرشده ۲۰ گویه‌ای احساس تنهایی راسل، پنجم، پرسش‌نامه نیرومندی ایگو مارکستروم و همکاران با ۶۴ سؤال، به کار گرفته شد.

داده‌ها در دو سطح توصیفی و استنباطی تحلیل شدند. در بخش توصیفی از میانگین و انحراف استاندارد و در بخش استنباطی از ضریب همبستگی پیرسون و مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شد. همچنین برای بررسی نقش میانجی نیرومندی ایگو از روش بوت‌استرپ استفاده شد. تحلیل داده‌ها با نرم‌افزارهای SPSS-24 و AMOS-24 انجام گرفت.

یافته‌ها: نتایج نشان داد ضرایب همبستگی پیرسون بین سرمایه روان‌شناختی با انسجام خود (ضریب همبستگی پیرسون = ۰/۵۵۱) و سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱)، حمایت اجتماعی ادراک‌شده با انسجام خود (ضریب همبستگی پیرسون = ۰/۵۳۸ و سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱)، احساس تنهایی با انسجام خود (ضریب همبستگی پیرسون = ۰/۵۵۲- و سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱) و قدرت ایگو با انسجام خود (ضریب همبستگی پیرسون = ۰/۶۴۲ و سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱) و سطوح معناداری می‌توان گفت بین سرمایه‌های روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک‌شده و قدرت ایگو با انسجام خود رابطه مثبت و معنادار و بین احساس تنهایی با انسجام خود رابطه منفی و معناداری وجود دارد.

نتایج مدل‌یابی معادلات ساختاری نشان داد تمامی مسیرهای مستقیم موجود در مدل از نظر آماری معنادار بودند. سرمایه‌های روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک‌شده و احساس تنهایی توانستند در مجموع ۵۷/۳ درصد از واریانس نیرومندی ایگو را تبیین کنند. همچنین سرمایه‌های روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک‌شده، احساس تنهایی و نیرومندی ایگو به صورت همزمان توانستند ۶۱ درصد از واریانس انسجام خود را تبیین کنند. شاخص‌های برازش مدل نیز نشان‌دهنده برازش مطلوب مدل پیشنهادی با داده‌های پژوهش بود.

برای بررسی نقش میانجی نیرومندی ایگو، آزمون بوت‌استرپ انجام شد. نتایج نشان داد فاصله اطمینان روابط غیرمستقیم سرمایه‌های روان‌شناختی با انسجام خود، حمایت اجتماعی ادراک‌شده با انسجام خود و احساس تنهایی با انسجام خود از طریق نیرومندی ایگو، صفر را در بر نمی‌گیرد و سطوح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است. بنابراین، نیرومندی ایگو در رابطه میان متغیرهای پیش‌بین و انسجام خود نقش میانجی معناداری دارد.

بحث و نتیجه‌گیری: یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که سرمایه‌های روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک‌شده و احساس تنهایی با انسجام خود زنان سالمند ارتباط معناداری دارند و نیرومندی ایگو در این روابط نقش میانجی ایفا می‌کند. این یافته‌ها نشان می‌دهد انسجام خود در سالمندی صرفاً تحت تأثیر ویژگی‌های فردی قرار ندارد، بلکه از تعامل منابع روان‌شناختی، روابط اجتماعی و توانایی‌های سازشی فرد نیز تأثیر می‌پذیرد.

رابطه مثبت سرمایه‌های روان‌شناختی با انسجام خود را می‌توان بر اساس نقش خودکارآمدی، امید، خوش‌بینی و تاب‌آوری تبیین کرد. سالمندانی که باور بیشتری به توانایی‌های خود دارند، آینده را امیدوارانه‌تر ارزیابی می‌کنند، احتمالاً در مواجهه با تغییرات دوران سالمندی احساس کنترل و یکپارچگی بیشتری را تجربه می‌کنند. رابطه مثبت حمایت اجتماعی ادراک‌شده با انسجام خود

نیز نشان می‌دهد ادراک فرد از وجود شبکه‌ای حمایتگر می‌تواند احساس امنیت، تعلق و ارزشمندی را تقویت کند. خانواده، دوستان و اجتماع می‌توانند از طریق حمایت عاطفی، اطلاعاتی و ابزاری، منابع لازم برای مقابله با چالش‌های دوران سالمندی را فراهم کنند. از سوی دیگر، رابطه منفی احساس تنهایی با انسجام خود نشان می‌دهد کاهش ارتباطات اجتماعی و تجربه انزوای عاطفی و اجتماعی می‌تواند یک عامل آسیب‌زا برای انسجام روانی سالمندان باشد. یافته مهم دیگر پژوهش، نقش میانجی نیرومندی ایگو بود. نیرومندی ایگو می‌تواند به عنوان یک ظرفیت روان‌شناختی، به فرد کمک کند تا میان خواسته‌های درونی و فشارهای بیرونی تعادل ایجاد کند، هیجانات خود را تنظیم نماید و در برابر شرایط دشوار انعطاف‌پذیری بیشتری نشان دهد. بنابراین، وجود سرمایه‌های روان‌شناختی و حمایت اجتماعی زمانی می‌تواند تأثیر بیشتری بر انسجام خود داشته باشد که فرد از ظرفیت مناسبی برای سازمان‌دهی و استفاده از این منابع برخوردار باشد. همچنین، نیرومندی ایگو می‌تواند در کاهش پیامدهای منفی احساس تنهایی و تسهیل سازگاری با شرایط دوران سالمندی نقش داشته باشد. نتایج پژوهش با برخی مطالعات پیشین درباره رابطه توانمندی ایگو، احساس انسجام و سلامت روان سالمندان نیز همسو بود.

بر اساس یافته‌های این پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که ارتقای انسجام خود زنان سالمند نیازمند توجه همزمان به منابع فردی و اجتماعی آنان است. تقویت سرمایه‌های روان‌شناختی، افزایش حمایت اجتماعی ادراک شده، کاهش احساس تنهایی و تقویت نیرومندی ایگو می‌تواند در جهت افزایش انسجام روان‌شناختی و سازگاری بهتر زنان سالمند مورد توجه متخصصان حوزه سلامت روان قرار گیرد. با وجود اهمیت یافته‌های پژوهش، تعمیم نتایج باید با احتیاط صورت گیرد؛ زیرا پژوهش حاضر بر زنان سالمند شهر تهران انجام شده و از روش نمونه‌گیری در دسترس و ابزارهای خودگزارش‌دهی استفاده کرده است. همچنین بیشتر شرکت‌کنندگان متأهل و خانه‌دار بودند. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده، این مدل در شهرها و مناطق روستایی دیگر و همچنین در میان سالمندان مرد و گروه‌های مختلف زنان سالمند از جمله زنان شاغل، مجرد و بدون فرزند بررسی شود تا امکان مقایسه و تعمیم بیشتر یافته‌ها فراهم شود.

چکیده

مقدمه: آمار سالمندان در جوامع مختلف رو به افزایش است در نتیجه لزوم توجه به سلامت روانی افراد سالمند یکی از چالش‌های جدی پیش رو می‌باشد. هدف از پژوهش حاضر ارائه مدلی جهت پیش‌بینی انسجام خود در زنان سالمند بر اساس سرمایه‌های روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک شده و احساس تنهایی با نقش میانجی نیرومندی ایگو بود.

روش: این مطالعه از نظرهدف، کاربردی و از نظر روش پژوهش، توصیفی-همبستگی و در قالب الگویابی معادلات ساختاری انجام شد. جامعه آماری این پژوهش عبارت بود از زنان سالمندی که در نیمه نخست سال ۱۴۰۳، به خانه‌های سلامت شهر تهران مراجعه کرده بودند و از این بین ۲۲۰ نفر به روش نمونه‌گیری دردسترس انتخاب شدند. ابزارهای مورد استفاده عبارت بودند از پرسش‌نامه‌های حس انسجام آنتونوسکی (۱۹۹۳)، سرمایه‌های روان‌شناختی لوتانز (۲۰۰۷)، حمایت اجتماعی ادراک شده زیمت و همکاران (۱۹۸۸)، احساس تنهایی راسل (۱۹۶۶)، نیرومندی ایگو مارک استروم و همکاران (۱۹۹۷)، داده‌ها با استفاده از نرم افزارهای SPSS-24 و Amos-24 تجزیه و تحلیل شد و روش بوت استرپ در برنامه ماکروپریچروهایز (۲۰۰۸) جهت بررسی نقش متغیر میانجی استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد الگوی ساختاری پژوهش از برازش مطلوبی برخوردار است. تمامی ضرایب مستقیم و غیرمستقیم بین حس انسجام با حمایت اجتماعی ادراک شده ($p < 0/05$)، سرمایه‌های روان‌شناختی، با میانجی‌گری نیرومندی ایگو به طور مثبت و با احساس تنهایی به طور منفی، معنی دار است ($p < 0/05$).

نتیجه‌گیری: انسجام خود به شدت به کیفیت روانی-اجتماعی فرد بستگی دارد، بنابراین هرچه فرد سرمایه‌های روان‌شناختی قوی‌تر و ایگوی قوی‌تر و حمایت اجتماعی بیشتر و احساس تنهایی کمتری داشته باشد، انسجام خود بالاتری دارد.

کلید واژه‌ها: انسجام خود، سالمند، سرمایه‌های روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک شده، احساس تنهایی، نیرومندی ایگو.

Developing a Predictive Model of Sense of Coherence in Older Women Based on Psychological Capital, Perceived Social Support, and Loneliness: The Mediating Role of Ego Strength

Received: 2025/12/25 Accepted: 2026/4/26

Elham Naeimabadi¹, Afsaneh Boostan^{2*}, Simindokht Rezakhani³

Original Article

Abstract

Introduction: The growing proportion of older adults across various societies underscores the urgent need to address the mental health of the aging population, with ensuring psychological well-being emerging as a major challenge. The present study aimed to develop a predictive model of the sense of coherence in older women based on psychological capital, perceived social support, and loneliness, examining the mediating role of ego strength.

Method: This study employed a descriptive-correlational design utilizing structural equation modeling (SEM). The statistical population comprised older women attending urban health centers in Tehran during the first half of 2024. A convenience sample of 220 participants was selected. Data were collected using the Sense of Coherence Scale, the Psychological Capital Questionnaire, the Multidimensional Scale of Perceived Social Support, the UCLA Loneliness Scale, and the Ego Strength Scale. Data were analyzed using IBM SPSS Statistics (Version 24) and AMOS (Version 24). The bootstrapping method was utilized to examine the mediating role of ego strength.

Results: Results indicated that the proposed structural model demonstrated an acceptable fit. The direct and indirect path coefficients between the sense of coherence and both perceived social support and psychological capital (mediated by ego strength) were positive and statistically significant ($p < .05$). Additionally, the relationship between the sense of coherence and loneliness was negative and statistically significant ($p < .05$).

Conclusion: The sense of coherence is closely associated with an individual's psychosocial resources. Accordingly, higher levels of psychological capital and perceived social support, stronger ego strength, and lower levels of loneliness contribute significantly to an enhanced sense of coherence in older women.

Keywords: Sense of Coherence; Older Women; Psychological Capital; Perceived Social Support; Loneliness; Ego Strength.

1 PhD Candidate in Counseling, Islamic Azad University, Roudehen, Iran. Elham.naeimabadi@gmail.com

2 Assistant Professor, Department of Counselin, Islamic Azad University, Roudehen, Iran

* Corresponding Author: afsaneh.boostan@iaau.ac.ir

3 Associate Professor, Department of Counseling, Islamic Azad University, Roudehen, Iran rezakhani.sd@gmail.com

مقدمه

جهان با روند رو به پیری جمعیت مواجه است، بسیاری از افراد مسن که در کلان شهرها زندگی می‌کنند به دلیل ترکیبی از زوال جسمانی و محیط زندگی نامتناسب با نیازهای شان، چالش‌های سلامت روانی را تجربه می‌کنند و این یک چالش مهم برای جامعه است (جی^۱، یین^۲، لی^۳ و زو^۴، ۲۰۲۳). از طرفی پیش‌بینی می‌شود بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۵۰ جمعیت سالمندان در کشورهای در حال توسعه بیش از ۲۵ درصد افزایش پیدا کند و نسبت سالمندانی که با پدیده آشیانه خالی^۵ رو به رو می‌شوند بسیار چشمگیر خواهد بود (فنگ^۶، لی^۷، لین^۸ و ژانگ^۹، ۲۰۲۳).

در ایران نیز تا سال ۲۰۵۰ جمعیت این قشر به ۲۸/۷ میلیون نفر خواهد رسید و تقریباً ۳۱/۲ درصد جمعیت ایران را تشکیل خواهد داد. بنابراین توجه به سلامت این قشر یکی از چالش‌های جدی برای جامعه خواهد بود به طوری که از آن به عنوان انقلاب ساکت یاد می‌کنند (میکائیلی و بهشتی، ۱۴۰۲). با این حال براساس نظریه روانشناسی اجتماعی اریکسون، دستیابی به حس انسجام در دوران سالمندی برای دستیابی به احساس رضایت از زندگی، سازگاری با سالمندی و پذیرش مرگ بدون اضطراب ضروری است (بذرافشان، فرامرزیان، صوفی و دلام، ۲۰۲۲). حس انسجام نوعی حس فراگیر و پایدار در فرد است که به واسطه آن فرد قادر به پیش‌بینی محیط درونی و بیرونی خود است و توانایی مدیریت موقعیت‌های بحرانی را به دست می‌آورد، از طریق حس انسجام می‌توان فهمید که چرا یک فرد می‌تواند حد بالایی از استرس را از سر بگذراند و سالم بماند (پایکا^{۱۰}، تونتولاکی^{۱۱}، پاپایانو^{۱۲} و هیفانتیس^{۱۳}، ۲۰۱۷). یکی از عوامل مؤثر بر حفظ انسجام خود تمرکز بر بازسازی روایت‌های ذهنی و جایگزینی داستان‌های منفی با روایت‌های مثبت از گذشته است (فردآقای، صفاری نیا و علیپور، ۱۴۰۴).

یکی از مؤلفه‌های سلامت روانی سرمایه روان‌شناختی^{۱۴} است که، یک حالت توسعه‌ای مثبت روان‌شناختی با ویژگی‌های ذیل است: اعتماد به نفس خودکارآمدی، تعهد و تلاش جهت موفقیت در کارها، وظایف چالش برانگیز، اسناددهی مثبت، امیدواری برای دستیابی به موفقیت، پایداری هنگام بروز مشکلات جهت بازیابی خود و در نتیجه رشد و توسعه فردی شکل می‌گیرد و از ۴ ساختار امید، خوش‌بینی، تاب‌آوری و خودکارآمدی تشکیل شده است (تانگ^{۱۵}، وانگ^{۱۶}، زو^{۱۷}، وانگ^{۱۸}، ژانگ^{۱۹} و لو^{۲۰}، ۲۰۲۳). بر طبق مطالعات مختلف افرادی که سرمایه روان‌شناختی بالایی دارند منابع مثبت بیشتری برای مقابله با استرس و حل تعارض دارند (جیانگ^{۲۱}، ۲۰۲۱). همچنین از اعتماد به نفس لازم برای انجام کارها، چشم‌انداز مثبت نسبت به موفقیت در زمان حال یا آینده، داشتن پشتکار برای حرکت رو به جلو و مقاومت کردن در برابر مشکلات و پذیرفتن آنها برخوردارند (خوشرو، قربان پور و

1. Ji
2. Yin
3. Li
4. Zhou
- 5 Empty nest
6. Fang
7. Lie
8. Lin
9. Zhang
10. Paika
11. Ntountoulaki
12. Papaioannou
13. Hyphantis
- 14 Psychological capital
15. Tang
16. Wang
17. Zhou
18. Wang
19. Zhang
20. Lu
21. Jiang

بلند، ۱۴۰۲). بنابراین می‌توان گفت بزرگسالانی که دارای سرمایه روان‌شناختی هستند، بهزیستی روانی بیشتر و بیماری‌های روانی کمتری دارند (تانگ و همکاران، ۲۰۲۳).

حمایت اجتماعی به درک و دریافت حس مراقبت، حمایت، پشتیبانی از شبکه ارتباطی پیرامون فرد، اطلاق می‌شود در افراد سالمند به صورت حمایت دریافت شده و ادراک شده مفهوم‌سازی می‌شود (آنگ^۱ و مالهورا^۲، ۲۰۱۶). منظور از حمایت اجتماعی دریافت شده میزان برخورداری فرد سالمند از حمایت‌های مشخص از سمت خانواده و دوستان است و منظور از حمایت اجتماعی ادراک شده رضایتمندی و داشتن حمایت اجتماعی همراه با عواطف مثبت است (گاتلیب^۴، ۲۰۱۰؛ به نقل از طباطبایی چهر، مرتضوی، شریفیان و مهربان، ۱۳۹۸). بنابراین می‌توان گفت درک حمایت از دریافت آن مهم‌تر است. به عبارت دیگر درک و نگرش فرد نسبت به حمایت دریافت شده مهم تراز میزان حمایت ارائه شده به وی می‌باشد (جنکینز^۵، داماری^۶، ۲۰۱۲؛ به نقل از خالویی، آل یاسین، حیدری و داوودی، ۱۴۰۰).

هنگامی که فرد از نوع خاصی از مهارت اجتماعی برخوردار نباشد دچار احساس تنهایی می‌شود به این صورت که دچار تحلیل رفتن مزمن می‌شود. ویس^۷ مفهومی چند بعدی از احساس تنهایی^۸ ارائه داد و آن را به ابعاد اجتماعی و عاطفی طبقه‌بندی کرد. تنهایی اجتماعی زمانی رخ می‌دهد که فرد شبکه اجتماعی دلخواه خود را نداشته و احساس طرد به او دست دهد و بعد دوم تنهایی عاطفی است و زمانی به معنای واقعی حس می‌شود که فرد یک رابطه صمیمانه را از دست بدهد و دچار پریشانی و دلهره شود (وانگ^۹، من^{۱۰}، لیوید اوانز^{۱۱}، ۲۰۱۸). اوپسن^{۱۲} و همکاران (۲۰۱۷)، به این نتیجه رسیدند که متغیرهای وابسته به تنهایی در سالمندان شامل زندگی به تنهایی، نارضایتی زناشویی، مجرد بودن، مشکلات اقتصادی، نارضایتی در روابط اجتماعی و اختلالات روانی است (مرادی، قدرتی و حیاتی، ۱۳۹۸).

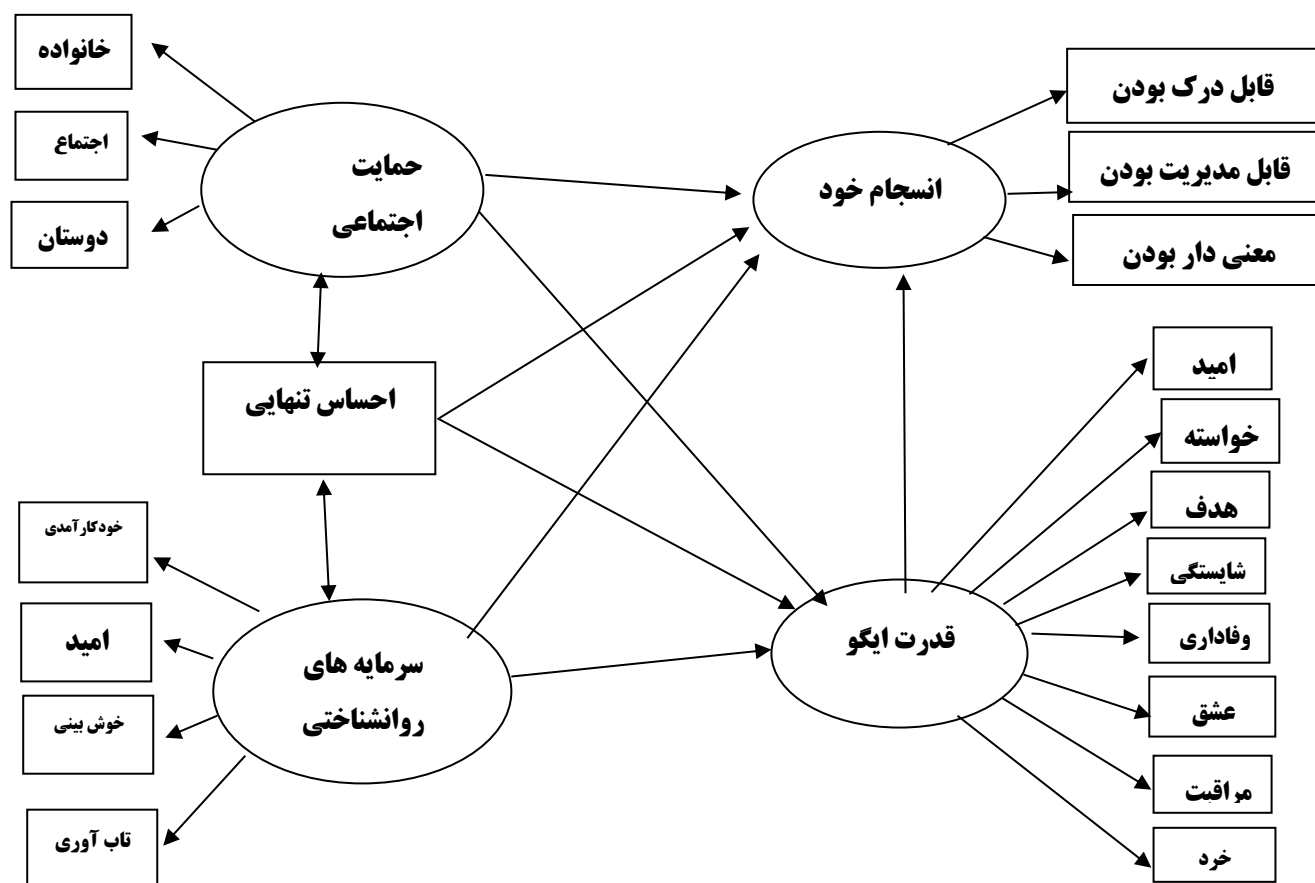
یکی از مؤلفه‌هایی که در سلامت و بهزیستی افراد نقش دارد، نیرومندی ایگو^{۱۳} است که محصول حل موفقیت‌آمیز بحران‌های مراحل روانی اجتماعی اریکسون است (مارکستروم^{۱۴} و مارشال^{۱۵}، ۲۰۰۷؛ به نقل از نازی نژاد و رحمتی، ۱۴۰۱) و به قدرت فرد برای سازگاری با خواسته‌های بیرونی محیط و تقاضاهای درونی اطلاق می‌شود. فروید، سه ساختار برای شخصیت انسان قائل است که عبارتند از اید، ایگو و سوپر ایگو، از جمله عملکردهای اصلی ایگو ارتباط با واقعیت، تنظیم و کنترل نیروهای غریزی، پردازش تفکر، عملکردهای دفاعی و قضاوت است (تخیری، فخری و حسن زاده، ۱۴۰۰).

بلاک و بلاک^{۱۶} (۱۹۸۰)، دو زیر مقیاس اصلی نیرومندی ایگو را نشان دادند: کنترل ایگو و انعطاف پذیری ایگو، کنترل ایگو به توانایی تغییر پاسخ‌های خود فرد در راستای استانداردها، ایده‌ها، ارزش‌ها و انتظارات اجتماعی و حمایت از آنها به منظور رسیدن به اهداف بلندمدت اشاره دارد، درحالی‌که انعطاف پذیری ایگو به شیوه پاسخ‌دهی فرد به رویدادهای استرس‌زای درونی و بیرونی اشاره دارد.

1. Ang
2. Malhotra
- 3 Perceived social support
4. Gottlieb
5. Jenkins
6. Demaray
7. Weiss
- 8 Sense of loneliness
9. Wang
10. Mann
- 11 Liold- Evans
12. Oisen
- 13 Ego strength
14. Markstrom
15. Marshal
16. Block & Block

افرادی که انعطاف پذیری ایگو بالاتری دارند سریع‌تر سازگاری شوند و توانایی بیشتری در برنامه‌ریزی بر مبنای اهداف بلند مدت دارند و در جریان تروما سریع‌تر بهبود می‌یابند، کنترل ایگو و انعطاف پذیری ایگو هر دو روی نیرومندی ایگو اثر می‌گذارند و نشانگر بلوغی هستند که منجر به توانایی سازگاری سریع‌تر با دنیای بیرونی و درونی است (تیمورپور، بشارت و رحیمی نژاد، ۱۳۹۵). در این راستا، شناسایی عوامل میانجی در گسترش و تقویت انسجام خود و سایر تظاهرات روان‌شناختی در دوره سالمندی همچون سرمایه‌های روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک شده، احساس تنهایی اهمیت دارد که در این پژوهش بر نقش میانجی نیرومندی ایگو تأکید شد.

بر اساس ضرورت‌های مذکور، با توجه به توضیحات فوق، پژوهش حاضر درصدد تدوین مدلی بود که پاسخگوی این سؤال باشد که آیا سرمایه‌های روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک شده، احساس تنهایی، می‌تواند انسجام خود را در زنان سالمند با نقش میانجی نیرومندی ایگو پیش بینی کند؟

شکل ۱-۱ مدل ساختاری پژوهش

روش پژوهش

این پژوهش به لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش جزء پژوهش‌های توصیفی-همبستگی (از نوع مدلیابی معادلات ساختاری) است. جامعه آماری این پژوهش شامل زنان سالمند ۶۰ سال و بالاتر با حداقل تحصیلات سوم‌راهنمایی بود که در شش ماهه اول سال ۱۴۰۳ به خانه‌های سلامت شهر تهران مراجعه کردند. به این دلیل که روش شناسی مدلیابی معادلات ساختاری تا حدود زیادی با برخی از جنبه‌های رگرسیون چند متغیری شباهت دارد، می‌توان از اصول تعیین حجم نمونه در تحلیل رگرسیون چند متغیری

برای تعیین حجم نمونه در مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده کرد. از دیدگاه جیمز استیونس (۲۰۰۲) حتی در نظر گرفتن ۱۵ تا ۲۰ مشاهده به ازای هر متغیر پیش بین در تحلیل رگرسیون چندگانه با روش معمول کمترین مجزورات استاندارد یک قاعده سرانگشتی خوب به حساب می‌آید (هومن، ۱۳۹۳). بنابراین، با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس ۲۲۰ نفر انتخاب شدند. پس از هماهنگی‌های لازم با اداره کل سلامت شهرداری تهران، لینک مربوط به پرسش‌نامه آنلاین که در پرس لاین طراحی شده بود، به همراه توضیحاتی درباره اهداف پژوهش، شرط سنی و جنسی و تضمین حریم خصوصی و رازداری، در اختیار مسئولین خانه سلامت قرار داده شد و از آنها خواسته شد در کانال‌ها و شبکه‌های اجتماعی مرتبط با گروه سالمندان، بارگذاری نمایند. پرسش‌نامه‌های تکمیل شده دریافت و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. پس از جمع‌آوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش، در دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی صورت گرفت. در بخش آمار توصیفی از میانگین و انحراف استاندارد استفاده شد و در بخش آمار استنباطی، پس از بررسی پیش فرض‌های اساسی برای استفاده از آزمون‌های پارامتریک از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری در محیط نرم افزار SPSS ۲۴ و AMOS ۲۴ استفاده شد. معیارهای ورود به پژوهش عبارت بود از: ۱- داشتن حداقل تحصیلات سوم راهنمایی، ۲- سن بالای ۶۰ سال، ۳- ساکن شهر تهران و عضو فعال در کانون سالمندان در نیمه اول سال ۱۴۰۳ و معیار خروج، عدم توجه دقیق به سؤالات و انتخاب یک پاسخ برای تمام سؤالات در نظر گرفته شد. هم‌چنین در این مطالعه اصل رضایت آگاهانه، رازداری و امکان انصراف از پژوهش به عنوان ملاحظات اخلاقی مطرح و به کار گرفته شد. در نهایت پس از دستیابی به نمونه مورد نیاز، اطلاعات گردآوری شده در ۲ سطح آمار توصیفی و استنباطی تحلیل شد. تحلیل توصیفی شامل محاسبه میانگین، انحراف استاندارد، بهنجار بودن توزیع داده‌ها، تحلیل استنباطی شامل ضریب همبستگی پیرسون، مدلسازی معادلات ساختاری و آزمون میانجی با روش بوت استرپ بود. داده‌ها به کمک نرم افزارهای SPSS 24، Amos 24 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

ابزار گردآوری داده‌ها

پرسش‌نامه حس انسجام آنتونوفسکی^۱: (SOC-13) (1993) این پرسش‌نامه در یک فرم بلند (۲۹ سؤالی) و یک فرم کوتاه (۱۳ سؤالی) توسط آنتونوفسکی طراحی شده است. در این پژوهش از نسخه ۱۳ سؤالی استفاده شد که دارای سه خرده‌مقیاس معنی‌دار بودن (سؤالات ۱، ۴، ۷، ۱۲) قابل درک بودن (سؤالات ۲، ۸، ۹، ۱۱) و قابلیت مدیریت وقایع زندگی (سؤالات ۳، ۵، ۱۰، ۱۳) می‌باشد. نمره‌گذاری پرسش‌نامه به صورت لیکرت ۷ درجه‌ای بوده و دامنه نمرات از ۱۳ تا ۹۱ است که نمرات بالاتر بیانگر حس انسجام بیشتر است. اعتبار درونی این مقیاس در مطالعات مختلف از ۰/۸۲ تا ۰/۸۶ بود. روایی پیش بین این پرسش‌نامه با مرور مطالعات طولی نسبتاً خوب گزارش شده است (اریکسون و میتل مارک، ۲۰۱۶). در پژوهش صبری نظرزاده، عبدخدایی و طیبی، روایی محتوایی این پرسش‌نامه تأیید شد. در ایران این فرم توسط محمدزاده و همکاران (۱۳۹۰) پس از ترجمه روی دانشجویان ایرانی هنجاریابی شد که آلفای کرونباخ آن در دانشجویان پسر و دختر به ترتیب ۰/۷۵ و ۰/۷۸ می‌باشد. پایایی پرسش‌نامه حس انسجام با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۳۱ محاسبه شد.

پرسش‌نامه سرمایه روان‌شناختی: برای سنجش سرمایه روان‌شناختی از پرسش‌نامه لوتانز (۲۰۰۷) استفاده شد. این پرسش‌نامه ۲۴ سؤالی و شامل چهار خرده‌مقیاس امیدواری، تاب‌آوری، خوش‌بینی و خودکارآمدی است که در آن هر خرده‌مقیاس ۶ گویه دارد و آزمودنی به هر گویه در مقیاس ۶ درجه‌ای (کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) لیکرت پاسخ می‌دهد. سؤالات ۱ تا ۶ مربوط به خرده‌مقیاس خودکارآمدی، سؤالات ۷ تا ۱۲ مربوط به خرده‌مقیاس امیدواری، سؤالات ۱۳ تا ۱۸ مربوط به خرده‌مقیاس تاب‌آوری و سؤالات ۱۹ تا ۲۴ مربوط به خوش‌بینی است. هم‌چنین سؤالات ۱۳، ۲۰ و ۲۳ به شیوه معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. برای به دست آوردن نمره نهایی سرمایه روان‌شناختی، ابتدا نمرات هر خرده‌مقیاس جمع می‌شود سپس مجموع نمرات خرده‌مقیاس

1 Antonovsky sense of coherence questionnaire

ها به عنوان نمره کل سرمایه روان‌شناختی در نظر گرفته می‌شود. محدوده نمرات خرده مقیاس‌ها بین ۶ تا ۳۶ است و محدوده نمرات نهایی بین ۲۴ تا ۱۴۴ که نمرات بالا نشانگر سرمایه روان‌شناختی بالاتر و نمرات کمتر نشانگر سرمایه روان‌شناختی کمتر است. لوتانز (۲۰۰۷) با استفاده از تحلیل عاملی و معادلات ساختاری نسبت خنثی دو این آزمون را ۲۴/۶ و آماره‌های CFI و RMSEA این مدل را ۰/۹۷ و ۰/۰۸ گزارش کرده است که روایی عاملی آزمون مورد تأیید قرار گرفته است. همچنین آنها آلفای کرونباخ ابعاد خوش بینی، خودکارآمدی، امید و تاب‌آوری، را به ترتیب ۰/۷۹، ۰/۸۵، ۰/۸۰ و ۰/۷۲ گزارش کردند. پایایی پرسش‌نامه در ایران توسط بهادری خسروشاهی و همکاران (۱۳۹۱) بر اساس آلفای کرونباخ ۰/۸۵ گزارش شده است. پایایی پرسش‌نامه سرمایه روان‌شناختی با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۹۶۰ محاسبه شد.

مقیاس حمایت اجتماعی ادراک شده (PSSC): مقیاس چند بعدی حمایت اجتماعی ادراک شده، یک ابزار ۱۲ ماده‌ای است که توسط زیمت و همکاران در سال ۱۹۸۸ تهیه شد و حمایت اجتماعی را از ۳ منبع خانواده، اجتماع و دوستان در اندازه‌های هفت درجه‌ای از ۱ (کاملاً مخالفم) تا ۷ (کاملاً موافقم) می‌سنجد. حداقل و حداکثر نمره فرد در کل مقیاس به ترتیب ۱۲ و ۸۴ و در هر یک از زیر مقیاس‌های حمایت خانوادگی، اجتماعی و دوستان به ترتیب ۴ و ۲۸ محاسبه می‌شود. نمره بالاتر نشان دهنده حمایت اجتماعی ادراک شده بیشتر است. ویژگی‌های روانسنجی مقیاس حمایت اجتماعی ادراک شده در پژوهش‌های خارجی تأیید شده است. تحقیق این افراد نشان داد که این ابزار دارای همسانی درونی خوب و بازآزمایی خوب و همچنین روایی سازه متوسط است (زیمت و همکاران، ۱۹۸۸). در بررسی مقدماتی ویژگی‌های روانسنجی این مقیاس در نمونه‌هایی از دانشجویان و جمعیت ایرانی، ضرایب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس و ماده‌های سه زیر مقیاس حمایت اجتماعی خانوادگی، اجتماعی و دوستان به ترتیب ۰/۹۱، ۰/۸۷، ۰/۸۳ و ۰/۸۹ محاسبه شد و ضرایب همسانی درونی مقیاس چند بعدی حمایت اجتماعی ادراک شده را تأیید کرد ضرایب همبستگی بین نمره‌های تعدادی از شرکت کنندگان در دو نوبت با فاصله دو تا چهار هفته برای کل مقیاس و سه زیر مقیاس حمایت خانوادگی، اجتماعی و دوستان به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۷۸، ۰/۶۹، ۰/۷۵ محاسبه شد. معناداری این ضرایب، اعتبار بازآزمایی مقیاس چند بعدی حمایت اجتماعی ادراک شده را تأیید کرد. روایی همگرا و تشخیص افتراقی این مقیاس از طریق اجرای همزمان مقیاس سلامت روانی، مقیاس همدلی عاطفی و فهرست عواطف مثبت و منفی (PANAS) در مورد نمونه‌های مختلف از دو گروه دانشجویان و جمعیت عمومی محاسبه و تأیید شد. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی نیز با تعیین سه عامل حمایت اجتماعی خانواده، اجتماعی و دوستان، روایی سازه مقیاس چند بعدی حمایت اجتماعی ادراک شده را مورد تأیید قرارداد (خوشرو، ۱۴۰۱). پایایی پرسش‌نامه حمایت اجتماعی ادراک شده با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۹۷۶ محاسبه شد.

مقیاس تجدید نظر شده احساس تنهایی: این مقیاس توسط راسل و همکاران (۱۹۶۶) با ۲۰ گویه (۱۰ گویه مثبت و ۱۰ گویه منفی) طراحی شد که براساس طیف چهار درجه‌ای لیکرت از یک (هرگز) تا چهار (همیشه) نمره‌گذاری می‌شود. گویه‌های مثبت به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. دامنه نمرات مقیاس ۲۰ الی ۸۰ است و نمره بالاتر حاکی از احساس تنهایی بیشتر می‌باشد. روایی صوری و محتوایی نسخه اصلی تأیید و پایایی آن با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ گزارش شد. در ایران کاظمی و همکاران (۲۰۲۰) پایایی مقیاس را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۶ گزارش کردند. روایی صوری و محتوایی مقیاس افکار خودآیند منفی و مقیاس تجدید نظر شده احساس تنهایی توسط ۲۰ نفر از اعضای هیأت علمی گروه روانشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز تأیید و پایایی آنها با روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۵ و ۰/۸۶ گزارش شد. پایایی پرسش‌نامه احساس تنهایی با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۹۵۷ محاسبه شد.

پرسش‌نامه روان‌شناختی نیرومندی ایگو (PIES): پرسش‌نامه قدرت ایگو برای ارزیابی توانمندی ایگو توسط مارک استروم و همکاران در سال ۱۹۹۷ ساخته شده است. این پرسش‌نامه ۸ نقطه قدرت ایگو که شامل: امید، خواسته، هدف، شایستگی، وفاداری، عشق، مراقبت و خرد هستند را می‌سنجد و دارای ۶۴ سؤال است. عبارات پرسش‌نامه بر روی یک مقیاس پنج درجه‌ای

لیکرت به صورت کاملاً با من مطابق است نمره ۵، کمی با من مطابق است نمره ۴، نظری ندارم نمره ۳، کمی با من مطابق نیست نمره ۲ و اصلاً با من مطابق نیست نمره ۱ نمره گذاری شده است. شیوه پاسخ دهی، سؤالات معکوس به صورت برعکس انجام می‌شود. بالاترین نمره ای که فرد می‌تواند بگیرد ۳۰۰ و پایین‌ترین نمره ۶۰ می‌باشد. نمره بالا در این آزمون به معنای سطح بالای قدرت ایگو است. نمره فرد در این پرسش‌نامه از حاصل جمع نمره فرد در سؤالات به دست می‌آید. مارک استروم و همکاران (۱۹۹۷)، روایی صوری، محتوا و سازه این پرسش‌نامه را مورد تأیید قرار دادند و همچنین برای بررسی آن از روش محاسبه ضریب آلفای کرونباخ، آن را ۰/۶۸ گزارش کردند. الطافی شیرمرد (۱۳۸۸) نیز آلفای کرونباخ پرسش‌نامه را بر روی نمونه ایرانی ۰/۹۱ و پایایی دو نیمه سازی مقیاس را ۰/۷۷ گزارش کرد. در پژوهش آقامحمدیان، قنبریان هاشم آبادی و دهقانی (۱۳۹۵)، روایی صوری و محتوایی این پرسش‌نامه مورد تأیید قرار گرفته است. پایایی پرسش‌نامه قدرت ایگو با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۹۰ محاسبه شد.

یافته‌ها

در پژوهش حاضر ۲۲۰ نفر زن سالمند شرکت کردند که میانگین سنی این افراد ۶۵/۲۷ با انحراف استاندارد ۴/۲ بود و از این تعداد (۳۴/۱ درصد) دارای مدرک دیپلم، (۳۳/۶ درصد) خانه دار، (۳۲/۳ درصد) دارای ۲ خواهر، (۳۶/۸ درصد) دارای دو برادر (۳۵/۵ درصد) اولین فرزند خانواده، (۷۶/۴ درصد) متأهل بودند

جدول ۱- تجزیه و تحلیل نمرات توصیفی متغیرهای انسجام خود، سرمایه روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک شده،

احساس تنهایی و قدرت ایگو و مؤلفه‌های آن‌ها

متغیر	مؤلفه‌ها	میانگین	انحراف استاندارد
انسجام خود		۶۲/۸	۸
	معنی دار بودن	۱۹/۸	۳/۴
	قابل درک بودن	۲۲/۹	۳/۷
سرمایه روان‌شناختی	قابلیت مدیریت وقایع زندگی	۲۰/۱	۲/۸
		۱۰۲/۲	۱۹/۴
	خودکارآمدی	۲۵/۷	۵/۱
حمایت اجتماعی ادراک شده	امیدواری	۲۶/۱	۵/۵
	تاب آوری	۲۵/۶	۵/۶
	خوش بینی	۲۴/۸	۴/۹
احساس تنهایی		۵۵/۶	۲۱/۵
	خانواده	۱۸/۲	۷/۶
	اجتماع	۱۸/۱	۷/۲
نیرومندی ایگو	دوستان	۱۹/۳	۷/۵
		۳۷/۴	۱۳/۴
		۲۳۳/۲	۲۴/۸
حمایت اجتماعی ادراک شده	امید	۲۹/۷	۵
	خواسته	۳۱/۱	۴/۳
	هدف	۲۹/۹	۵
احساس تنهایی	شایستگی	۲۸/۷	۳/۲
	وفاداری	۳۲/۵	۳/۹
	عشق	۲۳/۹۶	۲/۹
نیرومندی ایگو	مراقبت	۳۱/۲	۴/۶
		۲۵/۲	۵
	خرد		

با توجه به جدول ۱ افراد مورد بررسی دارای میانگین نمره انسجام خود ۶۲/۸ با انحراف استاندارد ۸ بودند که با توجه به قرار گرفتن در بازه ۶۳-۱۳ می‌توان گفت انسجام خود در حد خوب بوده است و میانگین نمرات سرمایه‌روان‌شناختی ۱۰۲/۲ با انحراف استاندارد ۱۹/۴ بود. که با توجه به قرار گرفتن در بازه ۵۰ و ۷۵ درصدی مقدار کل نمره، می‌توان گفت سرمایه روان‌شناختی افراد مورد بررسی در حد خوبی بوده است. میانگین نمرات حمایت اجتماعی ادراک شده افراد مورد بررسی ۵۵/۶ با انحراف استاندارد ۲۱/۵ بود که با توجه به قرار گرفتن در بازه ۵۰ و ۷۵ درصدی مقدار کل نمره، می‌توان گفت حمایت اجتماعی ادراک شده در حد خوبی بوده است. میانگین نمرات احساس تنهایی افراد مورد بررسی ۳۷/۴ با انحراف استاندارد ۱۳/۴ بود که با توجه به قرار گرفتن در بازه ۶۰-۲۰ با توجه به نقطه برش پرسش‌نامه، می‌توان گفت احساس تنهایی در حد پایینی بوده است. نمرات قدرت ایگو افراد مورد بررسی ۲۳۲/۲ با انحراف استاندارد ۲۴/۸ بود که با توجه به قرار گرفتن در بازه ۵۰ و ۷۵ درصدی مقدار کل نمره، می‌توان گفت قدرت ایگو در حد خوبی بوده است.

جدول ۲- نرمال بودن متغیرهای موجود در پژوهش

متغیرها	ضریب چولگی	ضریب کشیدگی	نتیجه
انسجام خود	۰/۴۰۵	۰/۰۲۵	نرمال است
سرمایه روان‌شناختی	-۰/۰۰۶	۰/۰۹۰	نرمال است
حمایت اجتماعی ادراک شده	-۰/۴۹۲	-۱/۱۱۴	نرمال است
احساس تنهایی	۰/۸۸۵	-۰/۱۳۹	نرمال است
قدرت ایگو	-۰/۰۸۵	-۰/۷۳۶	نرمال است

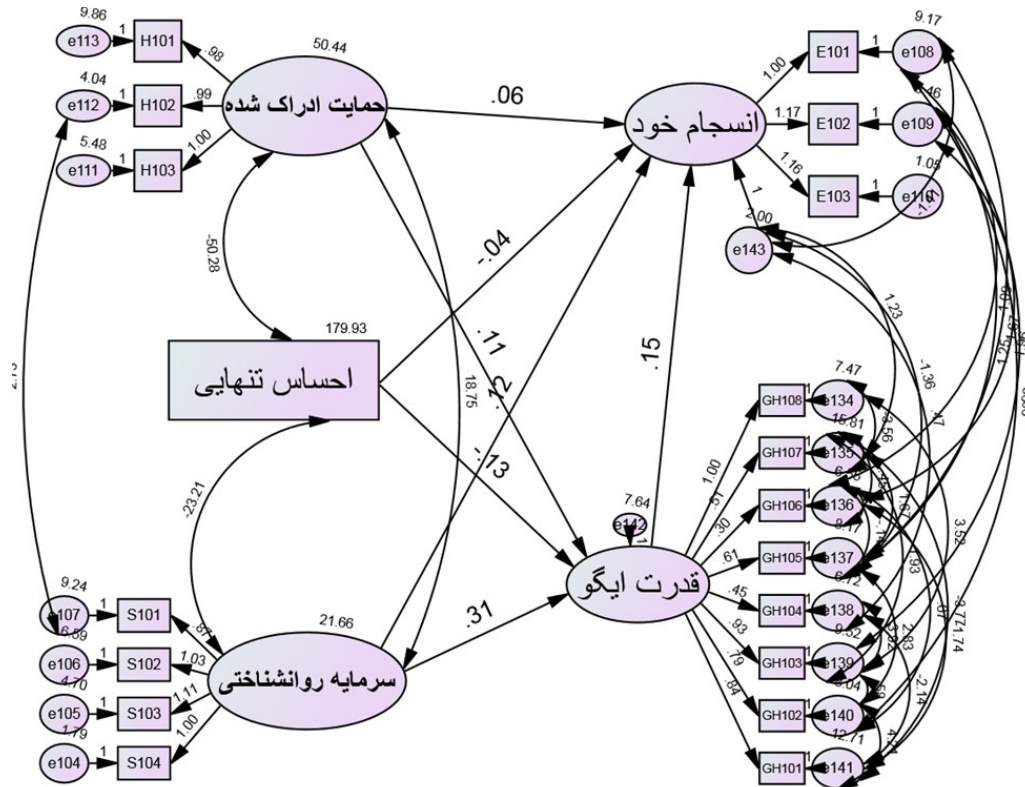
همانطور که در جدول ۲ مشخص است، مقدار ضریب چولگی و کشیدگی تمامی متغیرها در بازه عددی (۲ و -۲) قرار گرفته است. با توجه به اینکه ضرایب چولگی و کشیدگی متغیرهای مورد مطالعه همگی در بازه عددی (۲ و -۲) قرار گرفته‌اند، می‌توان اینگونه استنباط نمود که تخطی از توزیع نرمال در بین داده‌ها دیده نمی‌شود (کلاسن، ۲۰۱۵). لذا در حالت کلی و با بررسی‌های بعمل آمده اینگونه استنباط می‌شود که توزیع داده‌های متغیرهای موجود در جدول فوق نرمال می‌باشد.

جدول ۳- بررسی ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرها

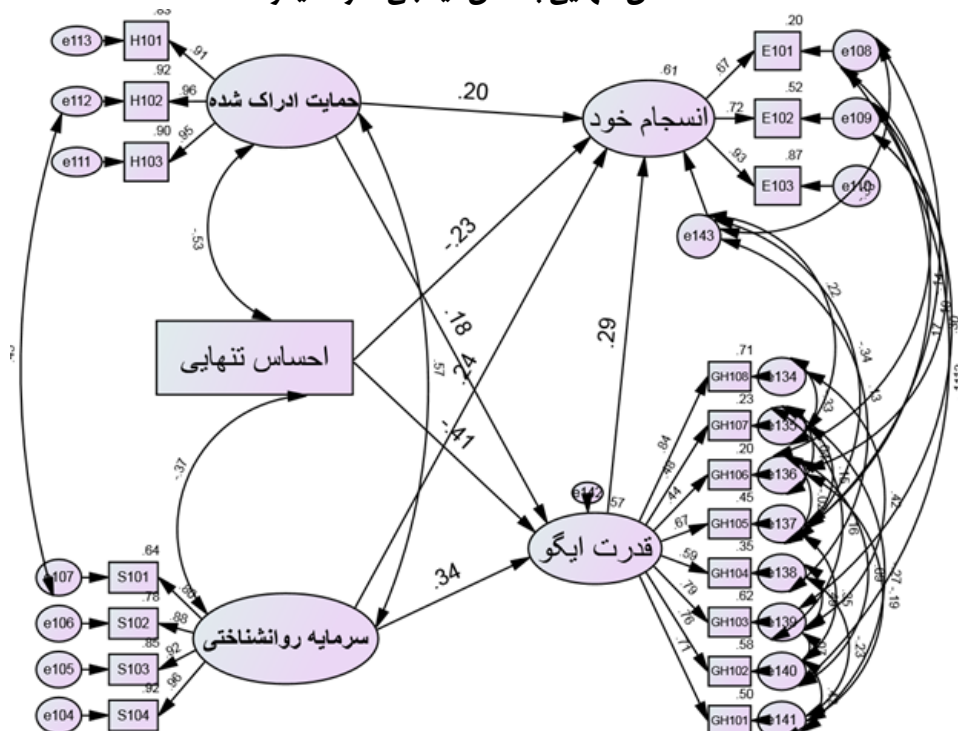
متغیر	انسجام خود	سرمایه روان‌شناختی	حمایت اجتماعی ادراک شده	احساس تنهایی	قدرت ایگو
انسجام خود	۱	۰/۵۵۱	۰/۵۳۸	-۰/۵۵۲	۰/۶۴۲
مقدار همبستگی					
سطح معناداری		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
سرمایه روان‌شناختی	۱		۰/۵۳۳	-۰/۳۳۸	۰/۵۱۶
مقدار همبستگی					
سطح معناداری			۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
حمایت اجتماعی			۱	-۰/۵۲۷	۰/۵۴۳
مقدار همبستگی					
سطح معناداری				۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
احساس تنهایی					۱
مقدار همبستگی					
سطح معناداری					۰/۶۰۰
قدرت ایگو					
مقدار همبستگی					
سطح معناداری					۱

با توجه به جدول ۳ ضرایب همبستگی پیرسون بین سرمایه روان‌شناختی با انسجام خود (ضریب همبستگی پیرسون = ۰/۵۵۱ و سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱)، حمایت اجتماعی ادراک شده با انسجام خود (ضریب همبستگی پیرسون = ۰/۵۳۸ و سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱)، احساس تنهایی با انسجام خود (ضریب همبستگی پیرسون = -۰/۵۵۲ و سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱) و قدرت ایگو با انسجام خود (ضریب همبستگی پیرسون = ۰/۶۴۲ و سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱) و سطوح معناداری می‌توان گفت بین سرمایه‌های روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک شده و قدرت ایگو با انسجام خود رابطه مثبت و معنادار و بین احساس تنهایی با انسجام خود رابطه منفی و معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر سطوح بالای سرمایه‌های روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک شده و قدرت ایگو و سطوح پایین احساس تنهایی با سطوح بالای انسجام خود متناظر بود.

در این قسمت به بررسی فرضیه اصلی پژوهش با استفاده از نتایج به دست آمده پرداخته شد. نتایج این بررسی در شکل‌های ۲، ۳ و جدول ۳ آورده شده است.

شکل ۲- ضرایب غیراستاندارد مدل روابط بین انسجام خود با سرمایه‌های روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک شده و احساس تنهایی با نقش میانجی قدرت ایگو

شکل ۳- ضرایب استاندارد مدل روابط بین انسجام خود با سرمایه‌های روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک شده و احساس تنهایی با نقش میانجی قدرت ایگو

جدول ۴- پارامترهای اندازه‌گیری روابط مستقیم متغیرها

مسیر	ضرایب	ضرایب استاندارد	خطای معیار	نسبت بحرانی	سطح معناداری	ضریب تعیین
سرمایه‌های روان‌شناختی به قدرت ایگو	۰/۳۱۲	۰/۳۴۳	۰/۰۶۰	۵/۲	۰/۰۰۰	
حمایت اجتماعی ادراک شده به قدرت ایگو	۰/۱۱۰	۰/۱۸۵	۰/۰۴۲	۲/۶	۰/۰۰۹	۰/۵۷۳
احساس تنهایی به قدرت ایگو	-۰/۱۲۸	-۰/۴۰۷	۰/۰۲۰	-۶/۵	۰/۰۰۰	
سرمایه‌های روان‌شناختی به انسجام خود	۰/۱۱۵	۰/۲۳۷	۰/۰۳۱	۳/۷	۰/۰۰۰	
قدرت ایگو به انسجام خود	۰/۱۵۵	۰/۲۸۹	۰/۰۴۷	۳/۳	۰/۰۰۱	

با توجه به جدول ۳، نتایج حاصل از روابط مستقیم متغیرهای پژوهش در مدل نشان می‌دهد که تمامی ضرایب مسیرهای مستقیم بین متغیرها از لحاظ آماری معنادار است (تمامی سطوح معناداری کمتر از ۰/۰۵ هستند). بنابر نتایج جدول ۳، ۵۷/۳ درصد از قدرت ایگو توسط سرمایه‌های روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک شده و احساس تنهایی تبیین می‌شود. همچنین ۶۱ درصد از انسجام خود توسط سرمایه‌های روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک شده و احساس تنهایی و قدرت ایگو به طور همزمان تبیین می‌شود. در ادامه به ارزیابی مدل با استفاده از شاخص‌های برازندگی می‌پردازیم. شاخص‌های برازش در جدول ۴ آورده شده است.

جدول ۵- شاخص‌های برازندگی مدل

شاخص‌های برازندگی	مقدار قابل قبول	مقدار
نسبت مجذور کای به درجه آزادی	کمتر از ۳	۲/۷۹۶
شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۳۹
شاخص توکر-اویس (TLI)	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۱۱
شاخص برازندگی افزایش (IFI)	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۴۰
شاخص برازندگی هنجار شده (NFI)	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۰۹
شاخص ریشه میانگین مجذورات خطای تقریب	کمتر از ۰/۱	۰/۰۹۱

به منظور بررسی فرضیه اصلی به علت وجود متغیر میانجی، بررسی روابط غیرمستقیم متغیرها از طریق روش بوت استرپ انجام شد. نتایج این بررسی در جدول ۵ آورده شده است.

جدول ۶- پارامترهای اندازه‌گیری روابط غیر مستقیم متغیرها

مسیر	ضریب غیراستاندارد	ضریب استاندارد	خطای معیار	حد پایین	حد بالا	سطح معناداری
سرمایه‌های روان‌شناختی به انسجام خود با نقش میانجی قدرت ایگو	۰/۰۴۸	۰/۰۹۹	۰/۰۲۰	۰/۰۲۴	۰/۰۹۰	۰/۰۰۱
حمایت اجتماعی ادراک شده به انسجام خود با نقش میانجی قدرت ایگو	۰/۰۱۷	۰/۰۵۳	۰/۰۰۹	۰/۰۰۶	۰/۰۳۹	۰/۰۰۸
احساس تنهایی به انسجام خود با نقش میانجی قدرت ایگو	-۰/۰۲۰	-۰/۱۱۸	۰/۰۰۸	-۰/۰۳۶	-۰/۰۱۰	۰/۰۰۱

همانطور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود حدود بالا و پایین رابطه‌های غیر مستقیم بین سرمایه‌های روان‌شناختی به انسجام خود با نقش میانجی قدرت ایگو، حمایت اجتماعی ادراک شده به انسجام خود با نقش میانجی قدرت ایگو و احساس تنهایی به

انسجام خود با نقش میانجی قدرت ایگو، صفر را در بر نمی‌گیرد و همچنین سطوح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است، لذا این روابط غیرمستقیم معنادار هستند. به عبارت دیگر سرمایه‌های روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک شده و احساس تنهایی می‌توانند انسجام خود را در زنان سالمند با نقش میانجی قدرت ایگو پیش‌بینی کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام این پژوهش تدوین مدلی بود که بتواند انسجام خود را در زنان سالمند بر اساس سرمایه‌های روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک شده و احساس تنهایی با نقش میانجی نیرومندی ایگو پیش‌بینی کند. بر اساس نتایج به دست آمده می‌توان گفت که تمامی ضرایب مسیرهای مستقیم بین متغیرهای انسجام خود، سرمایه‌های روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک شده، احساس تنهایی و قدرت ایگو از برازش مطلوبی برخوردارند. مطالعاتی هستند که می‌توان این نتیجه را از آن‌ها استنباط کرد، از جمله خدمتی (۱۳۹۹) که به انجام پژوهشی با موضوع رابطه احساس پیوستگی و توانمندی ایگو با اضطراب مرگ سالمندان پرداخت و مشخص شد بین توانمندی ایگو و اضطراب مرگ سالمندان، رابطه منفی وجود دارد و همچنین بین احساس انسجام و اضطراب مرگ سالمندان رابطه منفی معناداری وجود دارد، پس توانمندی ایگو و اضطراب مرگ سالمندان به طور منفی و معناداری اضطراب مرگ را پیش‌بینی نمودند. همچنین از نتایج پژوهش‌های صف آرا و همکاران (۱۴۰۱)، فیاضی و همکاران (۱۴۰۱)، یوسفی‌افراشته و رضایی (۱۴۰۰)، ربیعی (۱۴۰۰)، دورال و همکاران (۲۰۲۱)، زلینسکا (۲۰۲۰)، ماهوناندا (۲۰۲۰) لی و همکاران (۲۰۱۷)، سی‌ورید و همکاران (۲۰۰۸)، اشنایدر (۲۰۰۴) می‌توان نتایج مشابهی را استنتاج نمود.

بر طبق این یافته‌ها، انسجام خود به ثبات و یکپارچگی شخصیت در طول زمان اشاره دارد و عواملی مانند سرمایه‌های روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک شده و احساس تنهایی از مهمترین متغیرهایی هستند که می‌توانند بر انسجام خود در سالمندان تأثیر بگذارند. در این میان قدرت ایگو به عنوان یک متغیر میانجی می‌تواند نقش مهمی در این رابطه ایفا کند. سرمایه‌های روان‌شناختی که شامل خودکارآمدی، امید، خوش بینی و تاب‌آوری است به فرد کمک می‌کند تا در مواجهه با چالش‌های دوران سالمندی، احساس انسجام و یکپارچگی بیشتری داشته باشند. خودکارآمدی بالا باعث می‌شود که سالمندان درک بهتری از توانایی‌های خود داشته باشند و انسجام خود را حفظ کنند، امید و خوشبینی نقش محافظتی در برابر احساس شکست و از هم گسیختگی شخصیت دارند، تاب‌آوری به سالمندان کمک می‌کند که در برابر استرس‌ها و تغییرات ناشی از پیری، سازگاری بیشتری داشته باشند، حمایت اجتماعی ادراک شده شامل حمایت اطلاعاتی، عاطفی و ابزاری از سوی خانواده، دوستان و جامعه است و سالمندانی که حمایت اجتماعی ادراک نموده‌اند به طور مؤثرتری از سبک‌های مقابله‌ای مسئله مدار استفاده می‌کنند و در نتیجه آشفتگی کمتر و بهزیستی روانی بیشتری را گزارش می‌کنند و قادر خواهند بود تا اثرات منفی موقعیت‌های استرس‌زا را به طور مستقیم حذف کند یا دست کم آن‌ها را کاهش دهد پس به ایجاد نوعی اعتماد به نفس و اطمینان از مواجهه مؤثر در برابر مشکلات منجر می‌شود و کمتر احساس انزوای روانی می‌کنند. انزوای اجتماعی که می‌تواند به احساس تنهایی منجر شود به عنوان یک عامل خطر برای سلامت روان افراد، به طور فزاینده‌ای با افزایش سن شیوع پیدا می‌کند و بر خلاف حمایت اجتماعی، احساس تنهایی می‌تواند یک عامل مخرب برای انسجام خود باشد، سالمندان تنها و منزوی دچار کاهش عزت نفس و افزایش اضطراب وجودی می‌شود و نیرومندی ایگو نیز که نشانگر توانایی فرد در کنترل هیجانات، مقابله با استرس‌ها و حفظ یکپارچگی روانی است وقتی در افراد بالا رود باعث ایجاد تعادل بین چالش‌های زندگی و انسجام خود می‌شود. در همین راستا مطالعه فعلی نشان داد که نیرومندی ایگو می‌تواند به عنوان یک عامل میانجی این روابط را تعدیل کند. این مطالعه مانند هر پژوهش دیگری دارای محدودیت‌هایی بود. از آنجایی که این پژوهش بر روی زنان سالمند شهر تهران انجام شد، تعمیم نتایج را به سایر شهرها با مشکل مواجه می‌کند همچنین، استفاده از مقیاس خود گزارش‌دهی و نمونه‌گیری در دسترس به دلیل گسترده

بودن حجم نمونه و عدم دسترسی به کلیه سالمندان شهر تهران از جمله محدودیت‌های این پژوهش بود. پیشنهاد می‌شود تحقیقات آتی با نمونه‌هایی از مردان سالمند یا ترکیبی از دو جنس انجام شود تا امکان مقایسه جنسیتی فراهم آید. مطالعه‌ای مشابه در سایر شهرها و مناطق روستایی انجام گیرد و یافته‌های آن با یافته‌های پژوهش حاضر مقایسه شود. اکثریت افراد شرکت‌کننده در این پژوهش زنان متأهل و خانه‌دار بودند پیشنهاد می‌شود که پژوهش در گروه‌های مختلف زنان با ویژگی‌های مختلف (شاغل، مجرد، بدون فرزند) نیز انجام شود تا نتایج به دست آمده جامع‌تر و قابل تعمیم‌تر باشد.

ملاحظات اخلاقی: در جریان اجرای این پژوهش و تهیه مقاله کلیه قوانین کشوری و اصول اخلاق حرفه‌ای مرتبط با پژوهش رعایت شده است.

تضاد منافع

مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است و این مقاله در هیچ نشریه‌ای اعم از داخلی و خارجی چاپ نشده است.

منابع

- اصل، ناهید؛ دوکانه‌ای فرد، فریده و جهانگیر، پانته آ (۱۴۰۱). *ارائه مدلی برای پیش‌بینی طلاق عاطفی بر اساس سبک‌های دلبستگی، صفات شخصیت و خودکارآمدی شغلی با میانجی‌گری حمایت اجتماعی ادراک شده در زنان متأهل شاغل*. فصلنامه خانواده‌درمانی کاربردی، ۳ (۱ پیاپی ۱۰): ۳۱۱-۳۳۸. <http://dx.doi.org/10.18502/qjcr.v20i80.8844>
- بهروز، مریم؛ مرعشیان، فاطمه سادات و علیزاده، مرجان (۱۴۰۲). مدل علی رابطه حمایت اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی با توانمندسازی با نقش میانجی استرس ادراک شده در زنان سرپرست خانوار. فصلنامه علمی فرهنگی تربیتی زنان و خانواده، سال هجدهم، ۱۱۳-۱۳۲. DOR: 20.1001.1.26454955.1402.18.63.4.0.132
- تخیری، فخری و حسن زاده، رمضان (۱۴۰۰). روابط ساختاری بین قدرت ایگو با تحمل پریشانی هیجانی با میانجی‌گری حمایت اجتماعی ادراک‌شده در دانشجویان زن دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه تهران. نشریه آموزش پرستاری، ۱۰ (۱)، ۷۹-۹۰. <http://jne.ir/article-1-1199-fa.html>
- خالوئی، قاسم؛ آل یاسین، سیدعلی؛ حیدری، حسن و داوودی، حسین (۱۴۰۰). *مقایسه اثربخشی مداخله آموزشی مبتنی بر رویکرد امید درمانی و رویکرد شناخت درمانی مبتنی بر ذهن آگاهی بر حمایت اجتماعی ادراک شده زنان مبتلا به بیماری مولتیپل اسکلروز*. مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد، ۲۸۴۷-۲۸۶۵. <http://frooyesh.ir/article-1-4685-fa.html>
- خدمتی، نسرين (۱۳۹۹). *رابطه احساس پیوستگی و توانمندی ایگو با اضطراب مرگ سالمندان*. رویش روان‌شناسی. ۹ (۳): ۵۱-۵۸. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.2383353.1399.9.3.11.8>
- خوشرو رودبارکی، طراوت؛ قربان پور لقمجانی، امیر و بلند، حسن (۱۴۰۲). *رابطه سرمایه روان‌شناختی با توانمندی خانواده: نقش میانجی معنای زندگی و حمایت اجتماعی ادراک شده*. فصلنامه علمی فرهنگی تربیتی زنان و خانواده، سال هجدهم، ۱۸۱-۲۱۲. <https://civilica.com/doc/1686257>
- ربیعی، مهتاب؛ روشن چسلی، رسول و غلامی فشارکی، محمد (۱۴۰۰). *رابطه سبک‌های دلبستگی با انسجام خود و پدیدآورندگی در سالمندان: نقش میانجی نیازهای اساسی روان‌شناختی*. روانشناسی پیری، ۷ (۴)، ۳۹۱-۴۰۵. <https://doi.org/10.22126/jap.2022.7192.1581>
- سلم آبادی، مجتبی، رجبی، محمد جواد، صف‌آراء، مریم (۱۳۹۷). *اثربخشی آموزش مرور زندگی بر رضایت از زندگی و احساس انسجام زنان میانسال و سالمند مقیم خانه سالمندان شهر قزوین*. سالمند: مجله سالمندی ایران، ۱۳ (۲)، ۱۹۸-۲۰۹. <http://dx.doi.org/10.32598/sija.13.2.198>

- صبری نظرزاده، راشین، عبدخدایی، محمدسعید، و طیبی، زهرا (۱۳۹۱). رابطه علی بین احساس انسجام، سخت‌کوشی روان‌شناختی، راهبردهای مقابله با استرس و سلامت روان. پژوهش در سلامت روان‌شناختی، ۶(۱)، ۳۵-۲۶.
<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20080166.1391.6.1.3.0>
- صف‌آرا، مریم؛ صفادوست، طوبی؛ موسوی نژاد، محمود و غلام‌نژاد، حانیه (۱۴۰۱). رابطه سلامت معنوی با انسجام روانی در سالمندان: نقش میانجی سرسختی روان‌شناختی. روان‌شناسی پیری، ۸(۴)، ۳۷۵-۳۸۷.
<https://doi.org/10.22126/jap.2022.8160.1644>
- صیدی، محمدسجاد؛ محبی، زینب و رضایی، خدیجه (۱۳۹۴). نقش واسطه‌ای سوء رفتار با سالمندان در رابطه بین زاینده‌گی و انسجام خود. روانشناسی پیری، ۱، ۲، ۴۹-۵۶.
<https://search.isc.ac/dl/search/defaultta.aspx?DTC=8&DC=904921>
- طباطبایی چهر، محبوبه؛ مرتضوی، حامد؛ شریفیان، الهام و مهربان، زکیه (۱۳۹۸). مقایسه بین حمایت اجتماعی دریافت شده و حمایت اجتماعی ادراک شده از دیدگاه افراد سالمند. دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی، ۱۱، ۲، ۶۹-۶۱.
<http://dx.doi.org/10.52547/nkums.11.2.98>
- فردآقایی، انوشه؛ صفاری نیا، مجید و علیپور، احمد. (۱۴۰۴). اثربخشی آموزش چشم-انداز زمان بر امید و کیفیت زندگی در بیماران مبتلا به دیابت نوع دو. (e242323). پژوهش‌های روانشناسی اجتماعی، ۱۵(۶۰)،
doi: e242323
10.22034/spr.2024.485612.2012
- فیاضی، هما؛ اسمعیلی، رقیه؛ روحانی، کاملیا؛ نصیری، ملیحه و فیاضی، ندا (۱۴۰۱). ارتباط بین حس انسجام با عملکرد جسمانی و حمایت اجتماعی در یک نمونه از سالمندان ایرانی مبتلا به سرطان. کومش، ۲۴(۴)، ۴۶۰-۴۴۶.
<https://sid.ir/paper/1059095/fa46-460>
- قره‌داغی، علی (۱۴۰۱). مدل سازی معادله ساختاری تعیین گره‌های خردمندی بر اساس ادراک از والدگری پدر با نقش میانجی قدرت ایگو در دانشجویان. فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان درمانی، سال سیزدهم، ۴۹، ۱۹۳-۲۱۸.
<https://doi.org/10.22054/qccpc.2021.61579.2723>
- مرادی، شهرزاد؛ قدرتی میرکوهی، مهدی و حیاتی، مژگان (۱۳۹۸). اثربخشی برنامه مرور زندگی بر احساس تنهایی، سازگاری اجتماعی و انسجام و یکپارچگی سالمندان. روانشناسی پیری، ۵، ۳، ۱۷۹-۱۹۹.
SID. <https://sid.ir/paper/259447/fa>
- میکائیلی، نیلوفر و بهشتی مطلق، علی (۱۴۰۲). رابطه سبک زندگی با افسردگی سالمندان، نقش میانجی احساس تنهایی. روانشناسی پیری، ۹، ۲، ۱۸۳-۱۷۰.
<https://doi.org/10.22126/jap.2023.9210.1707>
- نازی نژاد، کوثر و رحمتی، عباس (۱۴۰۱). مدل یابی معادلات ساختاری تأثیر انعطاف‌پذیری روان‌شناختی برگرایش به روابط فرا زناشویی با نقش میانجی گریز نرومندی من در زوجین. مطالعات جنسیت و خانواده، سال نهم، دوم، پاییز و زمستان ۷۵-۶۰.
<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.25381938.1401.9.2.3.1>
- هومن، حیدرعلی (۱۳۹۳). شناخت روش علمی در علوم رفتاری، تهران: انتشارات سمت.
- Ang S, Malhotra R. (2016). Association of received social support with depressive symptoms among older males and females in Singapore: Is personal mastery an inconsistent mediator? Social Science & Medicine, march, 153, 165-173. DOI: 10.1016/j.socscimed.2016.02.019
- Antonovsky, A. (1996). The salutogenic model as a theory to guide health promotion. Health promotion international Oxford university press. 11.(1), 11-18.
- Bazrafshan, M.R., Faramarzian, Z., Soufi, O., Delam, H. (2022). The effect of group Reminiscence therapy on death anxiety and adaption of the elderly to old age. Archives of Psychiatric Nursing, 41.312-316. DOI: 10.1016/j.apnu.2022.09.010
- Dural, G., Kavak Budak, F., Özdemir, A. A., & Gültekin, A. (2022). Effect of perceived social support on self-care agency and loneliness among elderly Muslim people. Journal of religion and health, 61(2), 1505-1513. DOI: 10.1007/s10943-021-01377-5
- Eriksson, M., & Mittelmark, M. B. (2016). The Sense of Coherence and Its Measurement. In M. B. Mittelmark (Eds.) et. al., The Handbook of Salutogenesis. (pp. 97-106). Springer.
- Fang, H., Lei Z., Lin, L., Zhang P & Zhou M. (2023). Family companionship and elderly suicide: Evidence from Chinese Lunar New York. Journal of development economics. 162.
<https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2023.103055>

- Jiang, Y. (2021). *Mobile social media usage and anxiety among university students during the COVID-19 pandemic: The mediating role of psychological capital and the moderating role of academic burnout*. *Frontiers in psychology*, 12, 76. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.612007>
- Li Z, Liu T, Han J, Li T, Zhu Q, Wang A. (2017). *Confrontation as a Mediator between Sense of Coherence and Self-management Behaviors among Elderly Patients with Coronary Heart Disease in North China*. *Asian Nurs Res (Korean Soc Nurs Sci)*. 11(3):201-206. <https://doi.org/10.1016/j.anr.2017.08.003>
- Lutans, f., Avolio, BJ., Avey, JB., Norman, SM. (2007). *Positive psychological capital: measurement and relationship with performance and satisfaction*. *Personal psychology*. 60. P541-572. <https://digitalcommons.unl.edu/leadershipfacpub/11>
- Paika, V., Ntountoulaki, E., Papaioannou, D., Hyphantis, T. (2017). *The Greek version of the sense of coherence scale (soc-29): psychometric properties and associations with mental illness, suicidal risk and quality of life*. *Journal of psychology and clinical psychiatry*, 7(4), 1-10. <https://doi.org/10.15406/jpcpy.2017.07.00449>
- Schneider, G., Driesch, G., Kruse, A., Wachter, M., Nehen, H. G., & Heuft, G. (2004). *What influences self-perception of health in the elderly? The role of objective health condition, subjective well-being and sense of coherence*. *Archives of gerontology and geriatrics*, 39(3), 227-237. <https://doi.org/10.1016/j.archger.2004.03.005>
- Susanty S, Chung MH, Chiu HY, Chi MJ, Hu SH, Kuo CL, Chuang YH. (2022). *Prevalence of Loneliness and Associated Factors among Community-Dwelling Older Adults in Indonesia: A Cross-Sectional Study*. *Int J Environ Res Public Health*. 18;19(8):4911. <https://doi.org/10.3390/ijerph19084911>
- Tang, H. (2018). *Id: An animation with an environment about the ego and the id*. Thesis. Rochester Institute of Technology.
- Tang, Y., Wang, Y., Zhou, H., Wang, J., Zhang, R and LU, Q. (2023). *The relationship between psychiatric nurses perceived organizational support and job burnout: Mediating role of psychological capital*. *Frontiers in psychology*. 1-12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1099687>
- Teimourpour, N., Besharat, M.A., Rahiminezhad, A. (2015). *The mediational role of cognitive emotion regulation strategies in the relationship of ego strength and adjustment to infertility in women*. *Journal of family and reproductive health*. 9. No.2, 45-50. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC4500814/>
- Wang, J., Mann, F., Lloyd-Evans, B. et al. (2018). *Associations between loneliness and perceived social support and outcomes of mental health problems: a systematic review*. *BMC Psychiatry* 18, 156. <https://doi.org/10.1186/s12888-018-1736-5>
- Wang W, Wang J, Zhang X, Pei Y, Tang J, Zhu Y, Liu X, Xu H. (2023). *Network connectivity between anxiety, depressive symptoms and psychological capital in Chinese university students during the COVID-19 campus closure*. *Journal of Affective Disorders*. 329, 11-18. <https://doi.org/10.1186/s12888-018-1736-5>
- Yousefi, Zahra., Simi, Zahra., Amiri, Mitra., Nourafkan samarkhazan, Fahimeh. (2021). *The mediating role of spiritual experiences with ego strength on adaption to dialysis*. *Health, spirituality and medical ethic journal*. Qom university of medical sciences. 8, N 3. <https://doi.org/10.32598/hsmej.8.3.7>